

ЕКОЛОГІЧНІ ВИТРАТИ ТА ЕКОЛОГІЧНА АМОРТИЗАЦІЯ

Прагнення суспільства до сталого розвитку вимагає переосмислення рівноваги між бажанням отримати прибуток в короткотерміновому періоді та необхідністю зберегти природні багатства для майбутніх поколінь. Ефективним інструментом екологічного менеджменту на підприємстві є екологічні витрати, облік яких має здійснюватися в залежності від їх виду, предметної направленості та очікуваного ефекту.

Трактування сутності екологічних витрат розглядали Т. І. Воскресенська [1], Л.С. Гангал [2], В.М. Жук [3], І.В. Замула [4], О. М. Колівешко [5], Л. М. Очеретько [6], М. І. Совик [7]. Авторами досліджується зміст та види екологічних витрат, а також підходи до їх відображення в бухгалтерському обліку.

Поняття екологічних витрат, яке склалося в науці сьогодні, включає в себе широкий спектр питань, пов'язаних із здійсненням природоохоронних заходів та зменшенням негативного впливу господарської діяльності підприємства на оточуюче середовище, придбання ліцензій і освоєння видобутку корисних копалин, технічне переоснащення виробництва в бік екологізації та застосування альтернативних джерел енергії. Відповідно, частина екологічних витрат, яка стосується підвищення ефективності та економічного потенціалу підприємства, підлягає капіталізації.

Такий підхід до визнання та відображення в бухгалтерському обліку екологічних витрат призводить до неефективної екологічної політики, оскільки у менеджмента підприємства завжди існує бажання знизити будь-які витрати. Потребує переорієнтація підходу до визначення ролі екологічних витрат. Їх відображення має бути пов'язане не тільки з поточною природоохоронною діяльністю підприємства, а з акумуляцією коштів для майбутнього відновлення екологічної рівноваги, яка неминуче порушується в процесі господарської діяльності. Будь-яке підприємство в тій чи іншій мірі здійснює вплив на оточуюче середовище (генерує відходи, використовує енергетичні, водні ресурси, здійснює викиди забруднюючих речовин та ін.). Кошти також можуть акумулюватися для освоєння ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій у майбутньому. В такому контексті поняття екологічних витрат переростає в поняття екологічної амортизації, яка служиме механізмом рівномірного розподілу екологічних витрат між звітними періодами та дозволить акумулювати кошти для екологічних потреб. Екологічна амортизація може стати засобом захисту інтересів суспільства у покращенні стану навколишнього середовища.

Історики обліку вказують на те, що широке застосування амортизації основних засобів отримала із розповсюдженням акціонерних товариств, особливо пов'язаних із залізничним будівництвом, в Англії з середини ХІХ ст. Такі товариства отримували надприбутки, відповідно, акціонери вимагали дивідендів, а виконавчі директори намагалися обмежити виплати по дивідендам. У зв'язку з цим у статуті товариств було введено вимогу неодмінного нарахування амортизації, що обмежувало виплати по дивідендам [8, с. 105].

Аналогічною є ситуація сьогодні, коли екологічні загрози набули колосального масштабу і турбота окремих підприємств про навколишнє середовище (і відповідне відображення показників в екологічному обліку) становить суспільний інтерес. У цьому випадку інтереси суспільства вступають в певний дисонанс з інтересами власників, налаштованих на найшвидше отримання максимальних прибутків. Механізм екологічної амортизації міг би стати інструментом, який покликаний зрівноважити інтереси власників із прагненням суспільства до сталого розвитку. За допомогою екологічної амортизації створюється екологічний капітал підприємства, який направляється на екологізацію виробництва та природоохоронні заходи.

Виходячи із цілей екологічної амортизації, можна дати таке її визначення: екологічна амортизація – це екологічні витрати майбутнього.

Розгляд бухгалтерського обліку в якості системи інформаційного забезпечення сталого розвитку підвищує роль досліджень щодо участі підприємств в екологічних процесах та розвитку парадигми екологічного обліку. Важливішими об'єктами екологічного обліку є екологічні витрати, які, з одного боку, виступають вже традиційними об'єктами бухгалтерського обліку, але з іншого – потребують трансформації підходи до визначення їх ролі в екологічній діяльності підприємств. Важливою суспільною метою є стимулювання суб'єктів господарювання до обмеження негативного впливу на навколишнє природне середовище та вжиття заходів щодо покращення екології. Ця мета може бути досягнута через впровадження екологічної амортизації задля акумулювання коштів і забезпечення майбутніх екологічних витрат.

Список використаних джерел:

1. Воскресенська Т. І. Екологічні витрати промислових підприємств: особливості обліково-аналітичного відображення / Т. І. Воскресенська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : збірник наукових праць. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. — № 862. — С. 49–54.

2. Гангал Л.С. Екологічний облік як інформаційний інструмент управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств / Л.С. Гангал //

Інноваційна економіка. – 2015. - № 4. – с. 295-300. // [Електронний ресурс] Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_4_50

3. Жук В.М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві / В.М. Жук // Агроекологічний журнал. - 2012. - № 2. - С. 18-23.

4. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: монографія / І.В. Замула. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 440 с.

5. Колівешко О.М. Визначення та структура екологічних витрат підприємства / О.М. Колівешко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2013. - № 3. – с. 128-132 // [Електронний ресурс] Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_3_20

6. Очеретько Л.М. Удосконалення обліку витрат екологічної діяльності / Л.М. Очеретько, А.С. Другакова // Економіка та держава. 2018. - № 1. – с. 50-54 // [Електронний ресурс] Режим доступу - http://www.economy.in.ua/pdf/1_2018/11.pdf

7. Совик М.І. Необхідність упровадження обліку екологічних витрат в умовах здійснення економічної діяльності згідно з концепцією сталого розвитку / М.І. Совик // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 19(3). – с. 61-64 // [Електронний ресурс] Режим доступу - http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19%283%29__14

8. Соколов Я.В. История бухгалтерского учета / Я.В. Соколов, В.Я. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2003. - 272 с.